

**A növényevődarázs-kártételek gyűjteménye
a Magyar Természettudományi Múzeumban.
Újabb adatok és kiegészítések (Hymenoptera: Symphyta)**

ZOMBORI LAJOS

2094 Nagykovácsi, Kolozsvár tér 15, Magyarország. E-mail: zomborilali@gmail.com

Összefoglalás – A szerző a címben feltüntetett anyag kiegészítéseként további 50 borítékba rendezett levéldarázs-kártétel mintát sorol fel. Az érintett növényfajok száma 27, míg a levéldarászfajok úgyszintén 27.

Kulcsszavak – akna, álhernyó rágásképző, Ausztria, faunisztika, Georgia, levélhámogzatás, levélvisszahajtás, Magyarország, Románia, San Marino, Ukrajna

BEVEZETÉS

A fenti címmel a Magyar Természettudományi Múzeum évkönyvében megjelent feldolgozást (ZOMBORI 2022a) szükséges kiegészíteni, mert a Hártyásszárnyúak gyűjteményében elhelyezett két nagyméretű kék dobozban tárolt botanikai gyűjtemény végén két kisebb terjedelmű anyagot találtam. Ezek nem voltak szakszerűen feliratozva és csomagolva, ezért a kézirat készítésekor tudományos feldolgozásra nem tűntek alkalmasnak.

A két anyag közül az egyiket még Szőcs József a Lepkegyűjtemény egykori preparátora küldte el nekem, 1985. VIII. 28-i keltezéssel. A barna borítékban méretre vágott, majd összehajtott újságpapírba csomagolva 16 levélakna-mintákat találtam, ezekből végülis 14 minta kapcsolatba hozható a levéldarászsakkal. Ezt az anyagot Seprős Imre gyűjtötte a Bükkben, a Mátrában és a Zempléni-hegységben 1985. év augusztusában, és mint kiderült, az anyagot a múzeumnak ajándékozta. A másik anyagot még én gyűjtöttem korábban. Ez sem volt szakszerűen feliratozva és tárolva, mert a levélmintákat 51 kartonlapra ragasztottam fel.

Az alábbiakban feldolgozott két anyag együtt most összesen 50 szakszerűen felcímkézett borítékot tartalmaz. Akárcsak az előző cikkben (ZOMBORI 2022a), a borítékon olvasható adatokat betű szerint közlöm; a történeti nevek feloldása: Hungaria=Magyarország, Grúzia=Georgia, Kárpátalja=Ukrajna, Transylvania=Románia. A növényfajok száma 27, a levéldarázsfajoké úgyszintén 27. Az anyag feldolgozásának módja mindenben követi a fentiekben már említett előző dolgozatot, és további adatokat közöl a nyugat-palearktikus régióban előforduló növénydarázs fajok kártétel ismeretéhez, továbbá néhány, az előző cikkben megjelent adatot pontosít.

ADATOK

Ajuga reptans Linnaeus – Indás ínfű

Athalia cordata Audiet-Serville, 1823 álhernyó rágáskép. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi, belterület, 1973. VII. 15. leg. et det. Zombori.

Acer campestre Linnaeus – Mezei juharfa

Heterarthrus aceris (McLachlan, 1867) akna. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi, temetőkert, 1974. VI. 12. leg. et det. Zombori.

Acer pseudo-platanus Linnaeus – Hegyi juharfa

Heterarthrus aceris (McLachlan, 1867) akna. Lelőhely: Hungaria, Bükk h., Jávorkút. 1985. VIII. 6. leg. Seprős I., det. Zombori.

Heterarthrus wuestneii (Konow, 1905) akna. Lelőhelyek: Ausztria, Innsbruck. 1974. V. 2. leg. et det. Zombori; Hungaria, Bükk h., Bányahegy. 1985. VIII. 6. leg. Seprős I., det. Zombori.

Cerasus avium (Linnaeus) Moench – Cseresznye

Caliroa cerasi (Linnaeus, 1758) álhernyó levélhámogatás a fonák oldalon. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi, belterület. 1973. IX. 24., 1975. IX. 15. leg. et det. Zombori.

Cerasus vulgaris Miller – Meggy

Caliroa cerasi (Linnaeus, 1758) álhernyó levélhámogzatás. Lelőhelyek: Nagykovácsi. 1973. VIII. 16. leg. et det. Zombori; Nagykovácsi, belterület. 1971. IX. 8. leg. et det. Zombori.

Caliroa cerasi (Linnaeus, 1758) álhernyó levélrágás. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi. 1973. VIII. 16. leg. et det. Zombori.

Priophorus compressicornis (Fabricius, 1804) álhernyó levélrágás. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi. 1973. IX. 25. leg. et det. Zombori. – Megjegyzés: ezt a fajt TAEGER *et al.* (1998) a *Priophorus pallipes* (Audinet-Serville, 1823) név alatt említi. A közelmúltban megjelent munkámban (ZOMBORI 2022b) a címben szereplő nevet használom.

Geum urbanum Linnaeus – Erdei gyömbérgyökér

Metallus gei (Brischke, 1883) akna. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi, belterület. 2022. X. 19. leg. et det. Zombori. – Megjegyzés: a legújabb kutatások kiderítették (TAEGER *et al.* 1998), hogy néhány évvel korábban ezt a fajt már leírták, így az elfogadott fajnév *Metallus lanceolatus* (C. G. Thomson, 1870).

Iris pumila Linnaeus – Apró nőszirm

Rhadinoceraea reitteri Konow, 1890 álhernyó hámozgatás és levélrágás. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi, belterület. 2022. X. 15., 2023. V. 5. leg. et det. Zombori. – Megjegyzés: a 2022 őszén gyűjtött anyag a tavaszi levelek elszáradt példányai. 2023-ban az imágók IV. 25-én jelentek meg először és mintegy három hétig repültek. Ez év május 5-én gyűjtött anyag pedig 2–3 napos álhernyók hámozgatását dokumentálja. Az álhernyókat május elejétől szinte naponta ellenőriztem, egy jól fejlett példányt június 24-én még láttam táplálkozni.

Populus canadensis Moench – Kanadai nyárfa

Messa hortulana (Klug, 1818) akna. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi. 1974. VII. leg. et det. Zombori. – Megjegyzés: az elfogadott nemzetségnév TAEGER *et al.* (1998) szerint *Fenusella* Enslin, 1914.

Populus nigra Linnaeus – Fekete nyárfa

Heterarthrus ochropoda (Klug, 1818) akna. Lelőhely: Hungaria, Farnos. 1973. VII. 5. leg. et det. Zombori. – Megjegyzés: a bábkamrákból a következő év, 1974. április-májusában több imágó kelt ki.

Messa hortulana (Klug, 1818) akna. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi. 1973. V. 22. leg. et det. Zombori. – Megjegyzés: az elfogadott nemzetségnév TAEGER *et al.* (1998) szerint *Fenusella* Enslin, 1914.

Populus tremula Linnaeus – Fekete nyárfa

Heterarthrus ochropoda (Klug, 1818) fiatal akna. Lelőhely: Hungaria, Bükk-hegység, Nagymező. 1985. VIII. 6. leg. Seprős I., det. Zombori.

Pteridium aquilinum (Linnaeus) Kuhn – Saspáfrány

Strongylogaster lineata (Christ, 1791) álhernyó levélrágás. Lelőhely: Grúzia, Szuhumi. 1975. V. 25. leg. et det. Zombori. – Megjegyzés: a legújabb kutatások kiderítették (TAEGER *et al.* 1998), hogy néhány évvel korábban ezt a fajt már leírták, így az elfogadott új fajnév: *S. multifasciata* (Geoffroy, 1785).

Pyrus communis Linnaeus – Nemes körtefa

Caliroa cerasi (Linnaeus, 1758) álhernyó levélhámogzatás. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi. 1973. VIII. 26. leg. et det. Zombori.

Pontania puella (C. G. Thomson, 1871) levélvisszahajtás és levélszélrágás. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi. 1974. IX. 15. leg. et det. Zombori. – Megjegyzés: TAEGER *et al.* (1998) szerint a ma elfogadott tudományos név *Phyllocolpa oblita* (Audinet-Serville, 1823).

Priophorus pallipes (Audinet-Serville, 1823) álhernyó levélrágás. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi. 1973. IX. 29. leg. et det. Zombori.

Quercus petraea (Mattuschka) Lieblein – Kocsánytalan tölgyfa

Profenusa pygmaea (Klug, 1816) akna. Lelőhelyek: Hungaria, Bükk hg., Bányahegy. 1985. VIII. 6. leg. Seprős I., det. Zombori; Hungaria, Mátrafüred. 1985. VIII. 7. leg. Seprős I., det. Zombori; Hungaria, Zempléni h., Újhuta. 1985. VIII. 13. leg. Seprős I., det. Zombori; Hungaria, Zempléni h., Regéc. 1985. VIII. 13. leg. Seprős I., det. Zombori.

Quercus robur Linnaeus – Kocsányos tölgyfa

Profenusa pygmaea (Klug, 1816) akna. Lelőhelyek: Hungaria, Budapest, Rupphegy. 1973. VI. 21. leg. Sin Katalin, det. Zombori; Hungaria, Újszentmargita. 1974. VII. 9. leg. et det. Zombori.

Quercus virgiliana (Tenore) Tenore – Olasz tölgyfa

Profenusa pygmaea (Klug, 1816) akna. Lelőhely: San Marino. 1974. V. 19. leg. et det. Zombori.

Rosa canina Linnaeus – Gyepűrózsa

Arge pagana (Panzer, 1798) álhernyó levélrágás. Lelőhely: Hungaria, Újszentmargita. 1974. VII. 2. leg. et det. Zombori.

Rosa gallica Linnaeus – Parlagi rózsza

Arge enodis (Linnaeus, 1767) álhernyó levélrágás. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi. 1974. IX. 8., 1975. IX. 17. leg. et det. Zombori.

Rosa sempervirens Linnaeus – Örökzöld rózsza

Arge ochropus (Gmelin, 1790) álhernyó levélrágás. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi. 1973. IX. 4. leg. et det. Zombori.

Rubus idaeus Linnaeus – Málna

Metallus pumilus (Klug, 1816) akna. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi. 1975. VI. 27., 1975. IX. 17. leg. et det. Zombori. – Megjegyzés: a nyári álhernyó nevelőhengerben fejlődött, majd bebábozódott, de Hymenoptera parazita kelt ki.

Salix alba Linnaeus cv. Tristis – Fehér fűzfa

Nematus pavidus Audinet-Serville, 1823 álhernyó levélhámogatás a fonák oldalon. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi. 1975. X. 10. leg. et det. Zombori.

Salix cinerea Linnaeus – Hamvas fűzfa

Pontania viminalis (Linnaeus, 1758) gubacs. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi. 1973. VI. 26. leg. et det. Zombori.

Salix fragilis Linnaeus – Csörege fűzfa

Caliroa annulipes (Klug, 1816) álhernyó levélhámogzatás. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi. 1974. IX. 15. leg. et det. Zombori.

Pontania puella (C. G. Thomson, 1871) levélvisszahajtás. Lelőhely: Hungaria, Újszentmargita. 1974. VII. 2. leg. et det. Zombori. – Megjegyzés: TAEGER *et al.* (1998) szerint a ma elfogadott név *Phyllocolpa oblita* (Audinet-Serville, 1823).

Salix purpurea Linnaeus – Csigolya fűzfa

Arge enodis (Linnaeus, 1767) álhernyó levélrágás. Lelőhely: Hungaria, Újszentmargita. 1974. VII. 3. leg. et det. Zombori.

Salix triandra Linnaeus – Mandulalevelű fűzfa

Arge enodis (Linnaeus, 1767) álhernyó levélrágás. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi, Külterület, D. kukoricaföldek. 1974. VII. 16. leg. et det. Zombori. – Megjegyzés: Nagykovácsi külterületi térképét ellenőrizve a D. = déli.

Euura testaceipes (Brischke, 1883) gubacs. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi. 1973. VI. 26. leg. et det. Zombori.

Phyllocolpa leucaspis (Tischbein, 1846) levélvisszahajtás és levélrágás. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi. 1974. IX. 15. leg. et det. Zombori.

Pontania triandrae Benson, 1941 gubacs. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi. 1973. VI. 26. leg. et det. Zombori. – Megjegyzés: a gyűjteményi borítékon *Pontania capreae* = *triandrae* Benson, 1941 szerepel.

Tenthredinidae álhernyó levélrágás (alkoholos készítmény). Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi, Belterület. 1974. VI. 23. leg. et det. Zombori.

Sambucus ebulus Linnaeus – Földi bodza

Macrophya albicincta (Schrank, 1776) álhernyó levélrágás. Lelőhely: Hungaria, Budapest, Hűvösvölgy. 1974. VI. 27. leg. et det. Zombori.

Tilia cordata Miller – Kislevelű hársfa

Parnatenella (Klug, 1816) akna. Lelőhely: Hungaria, Nagykovácsi. 1973. V. 22. leg. et det. Zombori.

Ulmus minor Miller – Mezei szilfa

Kaliopenusa ulmi Sundevall, 1844 akna. Lelőhelyek: Hungaria, Nagykovácsi. 1973. V. 22. leg. et det. Zombori; Hungaria, Nagykovácsi, belterület, temetőkert. 1974. VI. 15. leg. et det. Zombori. – Megjegyzés: TAEGER *et al.* (1998) *Fenusa ulmi* Sundevall, 1844 név alatt közli.

KIEGÉSZÍTÉSEK

Előző munkámban (ZOMBORI 2022a) három nagybetűvel (C, M, S) megkülönböztetett *Heterarthrus* faj adatait ismertettem. Az egyik szakmai lektorom jogosan rá is kérdezett ezekre a nagybetűkre. Az osztrák kollégával közösen írt cikkünk (ALTENHOFER & ZOMBORI 1987) révén a betűk feloldása most vált lehetővé. A félreértések elkerülése érdekében az érintett négy boríték szövegét teljes egészében ismételten közlöm, de a fajnevek immáron a helyes, binominális rendszer figyelembevételével szerepelnek.

Acer campestre Linnaeus – Mezei juharfa

Heterarthrus healyi Altenhofer et Zombori, 1987 akna. Lelőhelyek: Austria, Linz, 1977. VI. 3. leg. et det. Altenhofer; Switzerland, Delémont, 1976. VI. 5. leg. et det. Altenhofer. – Megjegyzés: az eredeti borítékon *Heterarthrus* sp. („C”) felirat szerepel. További hasznos tudnivaló, hogy az akna a levél tövétől indul és viszonylag kis méretű. A bábozódást követően a bábkamra a levélből kiesik és a megkárosított levél így hullik le a földre (TAEGER *et al.* 1998).

Acer pseudoplatanus Linnaeus – Hegyi juharfa

Heterarthrus cuneifrons Altenhofer et Zombori, 1987 akna. Lelőhely: Austria, Laaben, 1977. VI. 19. leg. et det. Altenhofer. – Megjegyzés: az eredeti borítékon *Heterarthrus* sp. („M”) felirat szerepel. További hasznos tudnivaló, hogy az akna a levél közepének jelentős részét foglalja el (TAEGER *et al.* 1998).

Heterarthrus aceris (McLachlan, 1867) akna. Lelőhelyek: Austria, Salzburg, 1975. VI. 22. leg. et det. Altenhofer; Austria, St. Pölten, 1976. VI. 16. leg. et det. Altenhofer. – Megjegyzés: az eredeti két borítékon *Heterarthrus* („S”) felirat szerepel. További hasznos tudnivaló, hogy az akna a levél csúcsától indul a levél közepe felé fokozatosan kiszélesedik (TAEGER *et al.* 1998).

Heterarthrus healyi Altenhofer et Zombori, 1987 akna. Lelőhelyek: Kárpátalja, Rahó, Barnabás, 1996. VII. 11. leg. et det. Zombori; Nagykovácsi, 1992. VI. 13. leg. et det. Zombori; Transylvania, Arad megye, Odvas, 1993. VII. 21. leg. et det. Zombori. – Megjegyzés: a Nagykovácsi lelőhely a temetőkertben volt, ahol megfigyeltem, hogy egy fertőzött levélről a bábkamra hirtelen lepattan. Miután jobban megvizsgáltam a levelet nyilvánvalóvá vált, hogy az álhernyó még a bebábozódás előtt tizedmilliméteres szakaszokon a leendő bábkamra körül a levelet megrágtá, emiatt a levél száradása révén a meggyengített felső epidermiszről a bábkamra nagy ívben repülve a földre esett. További megjegyzés: Arad vármegye csak érintkezik Erdéllyel, de nem része.

HIVATKOZÁSOK

- ALTENHOFER E. & ZOMBORI L. 1987: The species of *Heterarthrus* Stephens, 1835 feeding on maple (Hymenoptera, Tenthredinidae). – *Annales historico-naturales Musei nationalis hungarici* **79**: 185–197.
- TAEGER A., ALTENHOFER E., BLANK S. M., JANSEN E., KRAUS M., PSCHORN-WALCHER H. & RITZAU C. 1998: Kommentare zur Biologie, Verbreitung und Gefährdung der Pflazenwespen Deutschlands (Hymenoptera, Symphyta), pp 49–135. – In: TAEGER A. & BLANK S. M. (eds.): *Pflazenwespen Deutschlands (Hymenoptera, Symphyta). Kommentierte Bestandsaufnahme*. Goecke et Evers, Keltern, 364 pp.
- ZOMBORI L. 2022a: A növényevődarázs-kártételek gyűjteménye a Magyar Természettudományi Múzeumban. – *Annales Musei Historico-naturalis Hungarici* **114**: 187–213.
- ZOMBORI L. 2022b: *Fauna Hungariae No. 175: Levéldarázs-alkatúak V. Tenthredinoidea V.* – Szerzői kiadás, Nagykovácsi, 24 pp.

•••••

**The herbaria of plant damages caused by Symphyta
in the Hungarian Natural History Museum. New data and additions
(Hymenoptera)**

LAJOS ZOMBORI

H-2094 Nagykovácsi, Kolozsvár tér 15, Hungary. E-mail: zomborilali@gmail.com

Abstract – The author presents new data and additional remarks to the material of plant damages caused by Symphyta housed in the Hymenoptera Collection of the Hungarian Natural History Museum. 27 plant species and as well as 27 sawflies species have been recorded.

Key words – Austria, faunistics, gall, Georgia, Hungary, larval leaf damage, mine, rolled leaf-edge, Romania, San Marino, Ukraine